

Feudalizm w średniowieczu

1. Wykonaj polecenia na podstawie tekstu źródłowego i informacji ze s. 30–34 podręcznika.

Rozpad wcześniejszych struktur własności ziemi, w połączeniu z często panującą anarchią, przyniósł zmiany w organizacji posiadłości [...] [senioralnych]. W IX w. senior miał wobec swych poddanych pewne prawa feudalne: żądał od nich pańszczyzny i czynszu, a także posiadał uprawnienia sądownicze, obejmujące [...] utrzymanie prawa i porządku we włościach. Jednakże w miarę rozkładu władzy politycznej i publicznej w wielu regionach panowie zaczęli sprawować znacznie ściślejszy nadzór nad swymi poddanymi, opierając się na prawach otrzymanych lub przejętych od króla, księcia, hrabiego czy nawet niższego feudała.

Były to prawa zarówno sądownicze – obejmujące sądownictwo „wyższe”, tj. dotyczące życia i zdrowia – jak i finansowe. Nakładano na nich zobowiązania płatnicze, które pierwotnie pochodziły od władzy publicznej, począwszy jednak od XII w., uważane były za opłaty zwyczajowe [...] – nieodłączną część uprawnień osobistych seniora. Tak więc miał on monopol w zakresie młyna, pieca chlebowego i prasy winnej; kontrolował myta, targowiska i jarmarki. Mógł nakładać podatki taille¹ i pogłówny, żądać służby wojskowej, a później także narzucać cięższe świadczenia w postaci robocizn. Uprawnienia seniora zaczęły obejmować ludzi, którzy w IX w. nie podlegaliby jego jurysdykcji: wolnych dziedziców mieszkających na terenie jego majątku, a także właścicieli ziem zagrożonych niebezpieczeństwem i położonych poza jego granicami, których przodkowie mu się komendowali [...]. [...] ten rodzaj dominacji – poprzez narzucenie senioralnej władzy [...] – był rozpowszechniony i świadczył o dezintegracji władzy publicznej.

¹ Taille (franc.) – podatek ziemski pobierany we Francji do XVIII w. od chłopów i innych osób nienależących do szlachty lub arystokracji. Jego wysokość zależała od powierzchni dzierzawionego gruntu. Początkowo nakładano go w sytuacjach wyjątkowych, ale od końca XV w. był stałą daniną.

Źródło: E.M. Hallam, J. Everard, *Francja w czasach Kapetyngów 987–1328*, tłum. U. Kowalczyk, Warszawa 2008, s. 28–29.

A. Co spowodowało nawiązanie zależności feudalnej między wasalem i seniorem?.

.....
.....
.....
.....

B. Uzupełnij tabelkę wykorzystując informacje zawarte w tekście i wiedzę własną

Korzyści seniora z powstałych stosunków feudalnych	Korzyści wasala z powstałych stosunków feudalnych

--	--

2. Oceń wpływ tego systemu na sposób rządzenia w państwie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wykonaj polecenia na podstawie tekstu źródłowego i wiedzy własnej.

Opis polskiej szlachty z pracy historyka Marcina Kromera, wydanej w 1555 r.

" Właściwie szlachta [polska] podlega jedynie królowi [.....]. Z pozostałych, zwłaszcza osób prywatnych, nikt nie ma podporządkowanej sobie szlachty wraz ziemią i wsiami, chyba, że na Rusi, na podstawie prawa, jakie z dawien dawna przysługuje tutejszym książętom. Podobne prawo ma także biskup krakowski w księstwie siewierskim; ma je również i biskup warmiński wraz z kapitułą podlegającego mu Kościoła, a wreszcie prepozyt płocki. [...]

Do szlachty zalicza się tych, których przodkowie, czy rodzice zostali do tego stanu powołani i zobowiązani do służby wojskowej, otrzymując znak rodowy [herb], albo też ci, którzy sami sobie na to zasłużyli swą działalnością. [...]

Cała polska szlachta jest sobie równa i nie ma wśród niej żadnego rozróżnienia na patrycjuszów i hrabiów [.....]. [...] U Polaków nie było nigdy innego rodzaju książąt mających księstwa czy dzielnice jak tylko ci, których wprowadził książę Bolesław Krzywousty, kiedy podzielił władzę między synów [...]. Mieszkańcy Rusi z dawien dawna mieli swoich książąt i mają ich jeszcze obecnie ci, którzy przedtem pozostawali albo są nadal pod panowaniem Litwy, oraz Wołynianie."

A. Wymień najważniejsze różnice między rycerstwem [szlachtą] z Europy Zachodniej a szlachtą polską?

.....

.....

.....

.....

B. W jaki sposób można było uzyskać tytuł szlachecki?

.....

.....

.....

C. Wymień obszary Rzeczypospolitej Obojga Narodów, na których król nie był jedynym seniorem szlachty.

.....
.....
.....

4. Wymień obowiązki chłopów w średniowieczu.

Obowiązki chłopów	
Na rzecz panów feudalnych	Na rzecz Kościoła